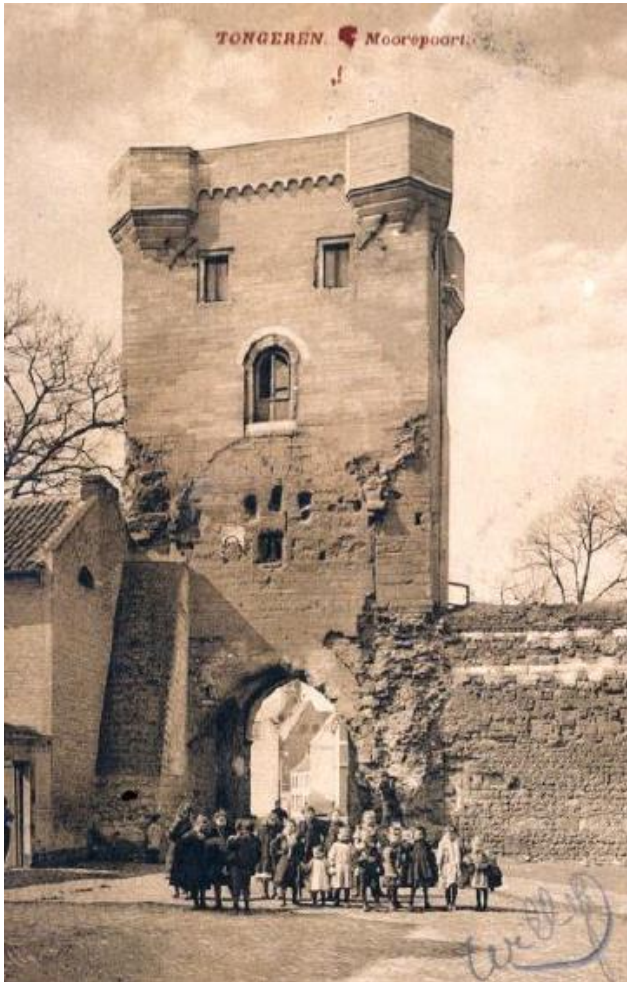

Jaar 1418 - Professionalisering in Limburg -

Op het einde van de 15de eeuw was er reeds sprake van een verregaande **professionalisering**.

Er kwam een centralisatie van de activiteiten, men diende zich te houden aan een reglement, er kwam een controle en men kon 'gecalengeerd' of beboet worden.

Ook in **Tongeren** vond er een dergelijke evolutie plaats. Reeds in een akte van de **11de januari 1356** is er sprake van elf ambachten in deze stad. Eén van deze ambachten is het brouwersambacht dat als patroon **Sint-Arnulf** heeft.

In de loop van de 15de eeuw zette deze professionalisering zich in de steden verder door. In **Sint-Truiden** beperkte het 'rechtsgebied of brouwgebied' van de Truierse brouwers zich niet alleen tot de stad maar ze hadden het brouwmonopolie ook in de directe omgeving, de vrijheid van Sint-Truiden.

Zo stond er in 1418 reeds in de coustumen:

Item; soe wie het zij, man oft wijff, die doer der stadt **vrieheit hoppe** oft bier bringt of vuert, ende op een halff mile naer der stadt wilt vercoepen, die sal der acsijsere moet

hebben, of hij sal verbueren van elcken vate of cruijcke eenen reael, ende die hoppe oft dbier verloren, heren, stadt en inbringere elcken dat derdedeel.

Wie dus, man of vrouw, op minder dan een halve mijl afstand van de stad, hobbier of ander bier wenste te verkopen, diende zijn accijnsen hierop te betalen. Anders werd zijn bier aangeslagen en kreeg hij er een boete bovenop van 1 reaal per vat of kruik. Deze boete werd verdeeld tussen de heer, de stad en de inbrenger, elk het derde deel.

Uit de ordonnantie van de 15de januari 1425, blijkt ook dat allen en iedereen die voortapper was, - nu zouden we gewoon cafébaas zeggen – lid moest zijn van het brouwersambacht.

Op maendach na octava van Epiphanie;

Op maandag, de 15de januari 1425

met heren ende stadt

Op de vergadering van de heren en de stad, dus de religieuzen en de schepenen

Dit sijn die poenten daer men die bierassijse op vercoept en hauden sal, ende daer die wardeerdere haren eet doen sullen

Dit zijn de punten waarmee men rekening dient te houden wanneer men de bieraccijns verhuurd en waarop de controleur zijn eed moet doen.

In den eersten, so sal elc briedere tot eenre hoppe in leggen XVIII vaet ende een vaet voer Sinte Gertruid minne ende niet meer

Ten eerste zal elke brouwer om een hobbier te maken 18 vaten - en één vat **voor Sint-Geertrui minne** - inleggen en niet meer.

Ende daer af sullen sij moghen maken XIII vaet tonnens en niet meer,

En daarvan zullen zij mogen 13 tonnen bier maken en niet meer.

Op te verboeren een rijael ende dat goet dat boven den koer vonden weer

Op boete van een reaal en het goed dat boven de keur gevonden wordt, wordt aangeslagen

Maer sij sullen wail menre hoppen mogen maken sonder verboeren,

Maar zij zullen wel minder hobbier mogen maken, zonder dat er wat verbeurd wordt.

Ende onder die XIX vaet voerscreven sullen sij mogen een modde terwen melten ende inne legghen,

En van die 19 voorgeschreven vaten zullen zij mogen een mudde tarwe mouten en inleggen.

En van elke hop dienen ze 2 gulden te betalen en van elk bier 1 gulden.

Ende betalen van elcker hoppe II gulden ende van enen gruitbiere enen gulden.

Item, soe salmen die briedere moeghen betien oft zij meer ingheleedt hebben oft meer hoppen gemaect dan XIII vaet tonnens en daer aff zullen zij hon moeten ontschuldigen ten heiligen alsoe decke als zij betegen werden.

Item, zo zal men de brouwers laten betijen, of zij meer ingelegd hebben of meer hobbier gebrouwen hebben dan de voorschreven 13 vaten, daarop zullen zij echter wel een eed moeten doen tegenover de heiligen, zo dikwijls als zij dit gevraagd worden.

Item, soe en zullen egheen voertepere – cafébaas - zijn, mer weer ijemand die inder brieder ambacht weere ende egheen brauwer en weere , noch ecs(?) en hedde, die mochte van zijnsselfs mout doen brouwen hoppe oft bier, alsoe decke alst hem gheneuchde, ende die vercoepen, sonder ijete te verbuieren, utgesceiden te Straeten, te Merwele, ende ten Roede.

Item, zo zullen er geen voortappers zijn, maar ware er iemand in het brouwersambacht die geen brouwer ware, ...----...die mag van zijn eigen mout hobbier of bier laten brouwen, zo dikwijls als hem dat geliefde en deze verkopen, zonder dat er iets aangeslagen wordt, uitgenomen te Straten, te Melveren en ten Roede.

Ende ocht ijemand anders tapde, man oft wijff, hij en weere inder briedere volambacht ende inder manieren voerscreven, op verliesnis der hoppen en eenen reael, alsoe decke alst ghevilt ende ghedaen worde.

En als iemand anders tapt, man of vrouw, dient hij aangesloten te zijn bij het brouwersambacht, op verbeuren van het hobbier te verliezen en op boete van een reaal, zo dikwijls als het voorvalt en dit gedaan wordt.

Een ander teken van 'professionalisering' is de onderstaande akte waarbij de Brouwersgilde van Maastricht de 'moutmolen' in beheer en eigendom overneemt.

- 5 april 1426 - De moutmolen van den Hertog te Maastricht -

In het tijdschrift 'De Maasgouw – Orgaan voor Limburgsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde' van de 31ste januari 1901 verscheen er een artikel over de moutmolen te Maastricht. 'Medegedeeld door P. Doppler'

We nemen het artikel hier volledig over.

Aangaande en moutmolen van den Hertog van Brabant **te Maastricht**, die aldaar gelegen aan den ingang der naar hem genoemde straat 'achter de molens', in 1735 hernieuwd en in de loop van 1900 geheel gesloopt werd, vinden wij in het handschrift 'Variorum', berustende op het Rijksarchief te Maaschrict, deel VII p. 653 opgeteekend een schepenbrief, naar de namen te oordeelen van de Brabantsche schepenen dier stad, gedagteekend **5 april 1426**, waarbij die

molen in erfpacht gegeven werd aan het gild der brouwers aldaar. Wij deelen hier in regest dien brief mede.

De romaanse gevel van de O.L. Vrouwekerk te Maastricht

Schepenen van Maastricht met name Dierich Lamboy, Gerard Clut, Reyner Proenen, Servaes Kips, Loye Strycken, Johan **Penre** en Johan Bovier, Verklaren, dat meester Peter Neve, Cloes van den Dyck, Thomas Aszmari, kanoniken van **St. Servaeskerk** aldaar, namens de 'Klockbruederen' en het gasthuisdier kerk, Henrich van Boedinghen rentmeester en Johan van Haerlem, priester en rector van het altaar ter eere van de H. Maria Magdalena in **de O.L. Vrouwe** kerk in naam van het kapittel dier kerk, broeder Pauwels Leeuwen, gardiaan der Minderbroeders, namens zijn klooster, Johan vanden Roeden Schilde en Gerit van Berghe, meesters en provisoren van de armentafel van den H. Geest, van wege die instelling, 'met gemeyne overdraege ende gantse gevolge der Burgemeysteren, gesworen ende raedt der stadt vuerscreven', Gerardt van den Vernenholte, deken van

St.-Jan-Evangelist te Luik, Goert en Johan Thoreel van Berne gebroeders, Dierich Lamboy voornoemd, Reyner Proenen voorneemd, als 'eyn tuchter' Arnoldt en Reyner zijne wettige zonen als ergenamen van Johan Lamboy der alde en Arnold van Meve, gezamenlijk en eendrachtelijk aan Henrich Tharijs, Kerstgene (Christiaan) van Noortbeke, Gielisse van Vueren en Hassen van Herle, **meesters en gouverneurs van het gild der brouwers**, ten behoeve van dat gild

voor 14 mudden rogge 's jaars in erfpacht gegeven hebben **den Hertoghen maldtmoelen**, gelegen aan de jeker op den hoek der Witmakerstraat, 'met allen den rechten vryheyden ende gueden alden hercommen gelyck ende alsoe die daer toe behoorende syn', behoudens de rechten van den hertog van Brabant ende die van voornoemde erfgevers,

onder beding dat de vier meesters en gouverneuren van dat gild, die inder tyt wesen sullen, **'laten' zullen zijn van den Hertog** en der erven van den molen en dat de erflaters voornoemd het brouwersgild, voor die 14 mudden rogge jaarlijksche pacht, het rustig bezit van dien molen zullen vrijwaren en het tegen alle vorderingen daarop zullen verdedigen, alles onder verband hunner geoderen en verder op de volgende voorwaarden: 'Weert saecke dat den gueden ambachte voirscreven ofte den gueden knapen des selven ambachts naemaels in eyniger tyt noet – *nood* - wer sich te behelpen oft te **verantwoorden metten alden principalen brieven**, die dat vurscreven heerschap (de hertog van Brabant) ende erven van den vurgenuempden malmolen, hebben, alsoo deck als hen des noets gebeurt, soe sullen dat Heerschap ende die erven des maltsmolen voirscreven tot versuecke des gemeynen ambachts vurscreven off der 4 meysteren ende gouverneuren des zelve ambachts yemanden van honnen weggen,

den sy des gelieven sullen metten vurscreven principaelen brieven daer bij schicken hon ende den geen doe sy des mede schaffen sullen oft mogen hebben, die brieve laeten syn – *zien* - ende hooren lesen ende sich dairmede te behelpen...'

dat voornoemde meesters en gouverneuren namens het ambacht binnen de 6 eerstvolgende jaren 6 mudden dier pacht zullen **aflossen**, ieder jaar **een mud met 100 Philippus schilden**, zullende het eerste mud moeten worden afgelost met het feest van St. Andreas eerstkomende, onder **hypotheekstelling** van al de bezittingen van het ambacht, en onder **borgstelling** van

Tilman op ten Putte, Henrich van Lynde, Henrich Tharys, Kerstgen van Nortbeke, Gillis van Vueren, Hansse van Herle, Wilhelm van Heze en Lambrecht Koseler, en eindelijk dat, na aflossing van voormeldde 6 mudden, het gild de overige 'baete ende recht der gichten vurgenuempt' ook zal mogen aflossen, elk mud met 100

Philippus schilden, behoudens 21 schellingen grondcijs behoorende aan het kapittel van St. Servaes als grondheeren, die telken ajre op de 14 mudden zullen bekort worden.

De akte werd bezegeld door de Kapittels van St. Servaes en van O.L. Vrouw, de Minderbroeders, de regering der stad en voornoemde schepenen.

Sint Servaeskerk te Maastricht

De brouwersambachten waren dus op het einde van de middeleeuwen ook in de Limburgse steden sterk uitgebouwd.